

Markéta Karasová, Ženy, muži a porodnictví, Praha 2022

Posudek vedoucí práce

Paní Markéta Karasová si zvolila za téma své bakalářské práce zajímavou tematiku vztahu žen a mužů v porodnictví, tedy porodních babiček, posléze porodních asistentek/sester a lékařů v historickém vývoji. Pokusila se vystopovat jejich vzájemnou spolupráci (i konkurenci a rivalitu) v průběhu vývoje „babičství“ od 18. století po přelom 20. a 21. století, přičemž toto poslední období stálo v centru jejího zájmu. Jde o téma nejen zajímavé, ale také aktuální, ať už z pohledu medicíny (2019 vznik prvního Centra porodní asistence), tak z pohledu společnosti (debata o etických otázkách porodu a specialistů u něj přítomných), či z pohledu genderových otázek vztahu mužů a žen na pracovišti a jejich kompetencí, zde tedy specificky v medicíně. K sestavení celé mozaiky této problematiky je potom potřebný pohled z historické perspektivy, kterého se kolegyně Karasová ujala. Jako vedoucí práce považuji za důležité podtrhnout, že si paní Karasová toto téma zvolila sama, pracovala na něm samostatně, s velkým zaujetím pro výzkum, pracovním a časovým nasazením a pečlivostí. Výsledkem je práce, která sice vzhledem k náročnosti a rozsahu tématu a přesahu do dalších disciplín není dokonalá, nicméně může být svým zaměřením i kombinací zvolených přístupů velmi podnětná pro další výzkum a svým tématem zajímavá i pro širší čtenářskou veřejnost.

Není pochyb o tom, že zvolené téma představuje „velké sousto“, zvláště pro začínající badatelku. Vyžaduje totiž logicky množství různorodých historických pramenů a kombinaci přístupů, a umění „neutopit se“ v materiálech a naopak vybrat ty nejrelevantnější prameny. Klade rovněž velké nároky na konstrukci problematiky, nejde zde jen o to „mám pramen a analyzuji ho“. Velice oceňuji skutečnost, že autorka šla za svým cílem, do komplikovaného tématu a výzkumu, zvolila obtížnější cestu.

Po formální stránce práce paní Karasové splňuje všechny předepsané požadavky na BP. Je strukturovaná do tří obsáhlých kapitol, dělených na podkapitolky, které doplňuje závěr a seznam pramenů a literatury. V první, úvodní kapitole, autorka představuje své výzkumné otázky a hypotézy, definuje pojem genderu a hlavně prezentuje dosavadní bibliografii k tématu a prameny a metody, které v práci využívala. Taktéž osvětluje důvody, proč volila ty které prameny a dle jakých kritérií je vybírala. Autorka pracuje jak s písemnými prameny normativní povahy, dobovými učebnicemi, egodokumenty/paměťmi a tiskem, tak s rozhovory narátorek/pamětnic. Využívá tedy jak historický text (ve vztahu ke svému tématu), tak také metody orální historie, kterým se při svém

studiu na FHS již více věnovala. Pokus o takovouto kombinaci pramenů a rozdílných přístupů na bakalářském stupni je další položkou, kterou na této práci velmi oceňuji.

Ve druhé kapitole, teoretické části BP, autorka uvádí čtenáře na základě odborné literatury do dějin porodnictví a života, umění a kompetencí porodních bab v průběhu historie, přičemž zde klade důraz na vývoj vzdělávání žen nejprve v babickém řemesle a posléze v medicíně (příklad Anny Honzákové). Porodní báby patřily k prvním ženám procházejícím kurzy přidruženými k lékařské fakultě univerzity a skládaly v jejich rámci zkoušky už od 18. století. Paní Karasová ukazuje, kterak následně byly tyto ženy specialistky s hlavní kompetencí u porodu dozorovány a do jisté míry vytlačovány muži, kterak tyto tendence poznamenaly obor porodní asistentky ve 20. století i vlastní porod a vedly ke kompetenčnímu (i do jisté míry gendrovému) boji mezi lékaři a sestrami u porodu a ke ztrátě autonomie porodních asistentek diskutované prakticky až do dnešních let, což je téma následující „Empirické“ části práce.

Hlavní část práce, věnovaná vztahům mezi muži a ženami v porodnictví ve 20. století a založená na rozboru pramenů (především pamětí lékaře – porodníka Doležala a hovorů s porodní asistentkou I. Königsmarkovou) a rozhovorech s dvěma pamětnicemi, vysloužilými porodními asistentkami, je tedy předmětem rozsáhlé třetí kapitoly a jejích podkapitol. Autorka zná velmi dobře metody orální historie a ve své práci také přesně popisuje, jakým způsobem a za jakých podmínek rozhovory s bývalými porodními asistentkami vede. Rovněž vhodně pojmenovává a identifikuje pro rozhovor nosná témata. Je jen škoda, že pořízené přepisy rozhovorů nemohla do práce připojit vzhledem k neudělenému souhlasu narátorek.

Na druhé straně rozbor jinak zajímavých pamětí lékaře Doležala a hovorů s asistentkou Königsmarkovou působí více dojmem parafráze než analýzy a některé názory autorkou považované za lékařův gendrový stereotyp vůči ženám by mohly být hodnoceny objektivněji (například příběh s „luxováním“ nevypovídá podle mého názoru ani tak o postojích Doležala k ženám, jako spíše o dobové atmosféře a jejím pojetí „ženských“ prací; rovněž pojem sexismus hojně skloňovaný v dnešní době nebyl v době, o níž paměti pojednávají, vnímán jako dnes a je tedy třeba s ním v souvislosti s historickým textem pracovat opatrněji atd.). Ve snaze rozpoznat, vyložit a nepřehlédnout žádné lékařovo hodnocení žen, vychází autorce doktor Doležal i přes své zřejmě patriarchální názory téměř jako „macho“. Této části díla paní Karasové by také slušel větší důraz na komparaci pramenů a zhodnocení informací z jejich rozboru, aby bylo jasné, co z nich vyplývá, a jak napomohou směřování výzkumu k cílům vytčeným v úvodu práce. Částečně tak autorka sice činí v celkovém závěru své BP, ale byly by vhodné

jasněji formulované závěry už i na konci třetí kapitoly, neboť jinak hrozí, že nezasvěcený čtenář „ztratí nit“ a nebude přesně vědět k čemu se autorka výzkumem dobrala.

V celkovém závěru práce se autorka mimo shrnutí dílčích cílů jednotlivých kapitol věnuje na základě výsledků rozhovorů s narátorkami i otázce dalších možností, jak řešit do budoucna kompetence i genderové vztahy mezi lékaři a asistentkami v porodnictví. Vzhledem k tomu, že další její studijní zájem bude směřovat na genderová studia, je tento typ uzavření práce na místě.

Studii paní Markéty Karasové považuji i přes určité nedostatky za přínosnou a svým tématem a pokusem o interdisciplinaritu a kombinaci rozdílných pramenů a přístupů za podnětnou pro další bádání v této oblasti. S ohledem na to, že se jedná o bakalářskou práci, tedy první větší odbornou práci, kterou student předkládá, ji k obhajobě **doporučuji** a hodnotím ji známkou **velmi dobře až dobře (2-3)** v závislosti na obhajobě.

PhDr. Martina Ondo Grečenková, PhD.

Katedra historických věd FHS